

УДК 159.923:378

КОХАН Інна

старший викладач, Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут, Українська інженерно-педагогічна академія,
вул. Мира, 5, м. Бахмут, 84500, Україна
E-mail: kokhaninna@gmail.com

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА

Анотація. У статті проаналізовано проблеми естетичного виховання в процесі особистісного та професійного розвитку майбутніх інженерів-педагогів в умовах закладу вищої освіти на сучасному етапі. Теоретично обґрунтовано роль естетичного виховання в розвитку особистості студентів, показані основні напрямки естетичного виховання в умовах закладу вищої освіти. Розглянуто питання, пов'язані з процесом естетизації предметно-інформаційного середовища вищої школи. Відповідно до визначеної структури навчальних інформаційних ресурсів закладу вищої освіти сформульовані загальні умови його естетизації.

Ключові слова: естетичне виховання студентів, принцип естетизації, естетична культура особистості, естетичний розвиток особистості, інженер-педагог.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Формування нової гуманістичної свідомості українського суспільства на сучасному етапі та його інтеграція в європейську спільноту активізує пошук більш ефективних методів та форм виховання сучасної молоді. В умовах кризового розвитку нашого суспільства особливого значення набуває естетичне виховання, вищим гуманним призначенням якого є всебічний розвиток особистості, що уявляє собою інтелектуальну свободу, багатство її духовного життя, високу моральність, які ведуть до гармонійного її об'єднання з суспільством.

Тому основними завданнями вищої школи на сучасному етапі є формування духовної сфери особистості студента та виховання її етичних та естетичних якостей. Розвиток цих якостей неможливий без створення ефективної навчально-виховної системи. В зв'язку з цим актуалізується пошук нових підходів до організації навчально-виховної діяльності у вищому навчальному закладі, зокрема, реалізації виховної функції навчання, створення сприятливих умов для професійного, особистісного, культурного, творчого саморозвитку й самовиховання, здійснення допомоги в становленні конкурентоспроможної особистості майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми естетичного виховання учнівської та студентської молоді в різних аспектах розроблялися досить плідно. Філософські проблеми естетичного виховання особистості розкрили В.Мазепа, Г.Квасов, В.Михальов, В.Кудін, Л.Левчук, О.Семашко та ін.; загальнопедагогічні та психологічні – А.Алексюк, О.Киричук, І.Зязюн, В.Андрущенко, В.Галузинський, М.Євтух, О.Олексюк, О.Глузман та ін. Проблему естетичного виховання й естетичної освіти учнівської та студентської молоді досліджували С.Жупанін, М.Артеменко, І.Зязюн, Л.Коваль, Н.Миропольська, А.Щербо, Д.Джола, Г.Шевченко, В.Бутенко, А.Капська, Л.Масол, А.Алексюк, О.Рудницька, Г.Падалка, В.Дряпіка, А.Комарова, В.Кудін, Г.Кутузова, М.Лещенко, С.Мельничук, Т.Рейзенкінд, Б.Шляхов, О.Щолокова О.Лармін, Г.Петрова, У.Суна, В.Толстих та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – теоретичне обґрунтування ролі естетичного виховання як головної складової в процесі формування та розвитку особистості майбутнього інженера-педагога в умовах навчально-виховного процесу вищої школи на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Постійні динамічні зміни у політичному, економічному і соціально-культурному устрої суспільства вимагають нових підходів в системі професійної-технічної освіти. Тому виникає необхідність формування особистості інженера-педагога нового типу:

1. гуманної, яка усвідомлює високу цінність людського життя;
2. духовної, яка володіє розвинутими потребами в пізнанні навколишньої дійсності, самопізнанні, пошуку сенсу життя і життєвого кредо, у спілкуванні з мистецтвом, у розумінні самоцінності свого внутрішнього світу;
3. творчої, з розвинутим інтелектом, яка прагне до перетворювальної діяльності й володіє почуттям нового, здатної до активного життя і творчості;
4. прагматичної, яка володіє новітніми технологіями, вміннями та навичками, необхідними для реалізації професійних знань у новій економічній і соціокультурній ситуації.

Сьогоднішні тенденції в розвитку суспільства суперечать вищим естетичним ідеалам, несумісні з ними, про що свідчить падіння престижу освіти, суспільної культури; споживацьке ставлення до художніх цінностей, що відбилося на якості преси, теле- й радіопрограм, засилля «масової культури». З іншої точки зору, в умовах суверенної, незалежної держави створюються справжні умови для естетичного виховання людей. Аргументи теж вагомі: звернення до національних витоків, до джерел

народної культури, мудрості; відкритість суспільства, що надає можливості інтегрувати у світове співтовариство, ознайомлення зі світовими досягненнями в різних галузях, зокрема, в художній творчості; свобода думки; альтернативна система освіти, підвищення уваги до здібних, обдарованих.

У таких суперечливих умовах зростає роль цілеспрямованого естетичного виховання сучасної молоді. Акумуляючи в собі різноманітні аспекти пробудження творчих сил і здібностей людини до вдосконалення дійсності, воно здатне виступити дієвим засобом особистісного формування сучасної молоді, підсилити позитивні впливи і настроїти майбутніх інженерів-педагогів на правильне сприймання і критику негативного, естетично потворного та боротьбу з ним.

Особливо важливе значення для розвитку загальної культури особистості має розвиток стійкого інтересу до естетичних цінностей; розвиток загальної естетичної культури, вироблення ясного розуміння ролі естетичних відносин у формуванні наукового світогляду, моральної і професійної культури; формування естетичної моральності і розвиток відповідних творчих здібностей стосовно змісту різних сфер життєдіяльності; розвиток стійкого інтересу до художньої культури; засвоєння основ теорії й історії мистецтва і літератури, знань про художню культуру різних народів світу; оволодіння знаннями, що стосуються практики мистецтва; формування художнього смаку, здатності самостійно орієнтуватися в явищах художньої культури й оцінювати їх; навчання мові мистецтв у художніх формах діяльності; розвиток різних форм художньої творчості і самодіяльності.

Сила й результативність цих впливів зростає, якщо на всіх етапах формування особистості сучасного фахівця, інженера-педагога зокрема, її спрямовуватимуть на створення в собі істинно людського. Відповідно виникає практична проблема - узгодження естетичних впливів усіх виховних ланок, державних і недержавних закладів і установ, які повинні скласти певну систему естетичного виховання, єдності в розумінні його суті і специфічної ролі в розвитку особистості.

Естетичне виховання розглядається нами як цілеспрямований, організований і контрольований педагогічний процес формування в особистості естетичного ставлення до дійсності та естетичної діяльності. Відповідно, естетичним вихованням є процес цілеспрямованого впливу на особистість, що призводить до виникнення у неї стійких механізмів регуляції естетичної свідомості, естетичних відносин та естетичної поведінки. Таким чином, естетичне виховання спрямовується на формування цілісної творчої особистості, охоплюючи її інтелектуальну, емоційну, волюву, ціннісно-орієнтаційну сторони.

До функціональних завдань естетичного виховання відносимо: прищеплення особистості здатності оцінювати явища дійсності та мистецтва, вибудовувати ієрархічно організовану систему цінностей і вибирати напрями діяльності відповідно до цієї системи, тобто формування ціннісно-орієнтаційної спрямованості; розвиток креативності; відточування і вдосконалення відчуттів та естетичних смаків людини, її емоційності, артистизму, в цілому - підвищення культурного рівня особистості.

Естетичне виховання майбутніх інженерів-педагогів передбачає використання духовно-культурного потенціалу всіх навчальних дисциплін. Тобто кожне лекційне чи семінарське заняття має естетичний потенціал, що розкривається за допомогою творчого підходу до розв'язання пізнавального завдання, виразності слова викладача, підбору та оформлення наочного матеріалу. Естетичний вплив на студентів має бути планомірним, цілеспрямованим і здійснюватися щоденно. Неабиякі можливості естетичного виховання студентів закладені в різних формах поза аудиторної виховної роботи: бесідах на естетичні теми, лекціях, концертах, дискусійних клубах, театралізованих виступах, художніх конференціях та ін. Формування справжніх естетичних цінностей студентської молоді неможливе без усвідомлення ними національних основ культури. Естетичне виховання студентів здійснюється і шляхом міжособистісного впливу між студентами, студентами і викладачами у навчальному процесі і в позанавчальний час.

Специфіка естетичного виховання у вищій школі обумовлюється зв'язком естетичного та професійного розвитку особистості студентської молоді, особливостями студентства як специфічної соціальної групи, сучасним станом соціокультурної, політичної та економічної ситуації в Україні, тенденціями розвитку вищої школи в напрямку виходу її в західноєвропейський простір.

Вирішальну роль у розв'язанні проблеми естетичного виховання майбутніх інженерів-педагогів відіграють як рівень розвитку естетичної теорії як основи естетичного виховання, так і духовні цінності українського суспільства, художньо-естетичні та історико-педагогічні традиції українського народу.

До факторів, що зумовлюють стан естетичного виховання у вищій школі на сучасному етапі слід віднести такі: естетична освіта та естетична інформованість; інтерес до мистецтва і здатність його естетично сприймати та оцінювати з точки зору загальнолюдського і національного естетичного ідеалу; естетичне середовище, освітньо-культурне середовище; естетично-моральні основи культури спілкування; естетичне ставлення до праці; участь студентів у різних видах художньо-естетичної

творчості; засоби масової інформації та особливості сучасного інформаційного простору.

До основних естетичних компонентів, які лежать в основі здійснення естетизації у навчально-виховному процесі вищої школи слід віднести наступні: естетична спрямованість взаємодії викладача і студента; естетичний світ, загальна культура, інтелектуальність викладача і студента; емоційна насиченість, витонченість, естетична виразність викладу матеріалу; культура думки і краса слова; образність мислення, постійне спілкування з мистецтвом як засобом пізнання і естетичних переживань.

Вибір і створення різноманітності форм естетичного виховання - як традиційних, так й інноваційних - при підготовці майбутніх інженерів-педагогів визначається творчим підходом педагогів вищої школи. На зміст, форми і методи естетичного виховання майбутніх фахівців впливає структура цінностей суспільства, соціальне самопочуття, морально-психологічний стан молоді, індивідуальні ціннісні переваги і ціннісні орієнтації, духовні потреби студентської молоді, вивчення естетичного досвіду минулого, історико-культурних традицій естетичного виховання молоді, осмислення естетичних аспектів власної професійної діяльності.

У цілісному, різнобічному процесі виховання і навчання майбутніх фахівців в умовах вищих навчальних закладів України важливого значення набуває розвиток естетичної культури та відношення до потенційно якісно нової дійсності епохи інформаційних технологій. Це означає, що педагогічні аспекти формування інформаційної цивілізації освіти, її сьогодення та майбутнього естетичними засобами стають особливо актуальними.

Інформаційно-технологічні можливості всесвітньої мережі, з одного боку, сприяють духовно-естетичному розвитку молоді, але, з іншого, споживання інтернет-продукції є не зовсім контрольованим і не може гарантувати належні результати в становленні світосприйняття, розвитку естетичних потреб та смаків молоді. Відбувається певна вульгаризація культурно-естетичного середовища, занадто великого значення надається субкультурі, видовищним напрямкам мистецтва на рівні кіно та телебачення, що завдає суттєвої шкоди духовно-естетичному розвитку особистості студента. Своєрідною протидією агресивно-вульгарних викликів сучасного світу має стати впровадження цілісної системи художньо-естетичного виховання студентської молоді, яка сприяла би розвитку творчого мислення, розширювала можливості в пошуку нових шляхів і рішень, у тому числі у сфері науки та виробництва.

Висновки. Проблема естетичного виховання майбутніх інженерів-педагогів – комплексна проблема, що включає психологічний, культурологічний, загально педагогічний і дидактико-методологічний аспекти.

Очевидно, що в нинішніх умовах неможливо здійснювати формування всебічно розвиненої особистості майбутнього інженера-педагога на основі догматичної дидактики, отже, розвиток естетичної культури студентської молоді повинен базуватися на досить широкому науковому соціокультурному фундаменті, ставити собі за мету формування гармонійно розвиненої в етичному та естетичному плані особистості майбутнього фахівця.

Ефективність естетичного виховання майбутніх інженерів-педагогів залежить від умілого використання у навчально-виховній системі різних форм і засобів: створення умов для творчого самоусвідомлення студентом власної професійної діяльності; пріоритетний розвиток культури творчих функцій освіти; зміна стратегічних орієнтирів освіти, а саме формування цілісних інтегративних якостей особистості майбутнього інженера-педагога на тлі забезпечення аксіологічних, когнітивних та діяльнісних аспектів його підготовки; розвиток особистісних потенціалів спеціаліста; гносеологічний, творчий, комунікативний, естетичний підходи до психолого-педагогічного усвідомлення майбутнього фахівця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бугайов В.І. Естетичне виховання у технічному вищому навчальному закладі / Бугайов В.І. // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. - 2006. - Вип.6. - С. 81-90.
2. Гук Л.В. Аналіз сучасних поглядів на проблему естетичних цінностей у науково-педагогічних дослідженнях / Гук Л.В. // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. - 2010. - №6 (193), Ч. I. - С. 21-25.
3. Троцько Г.В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. докт. пед. наук / Г. В. Троцько. - Харків, 1996. - 421 с.
4. Шевченко Г.П., Джабер Х.М. Естетичне виховання у вищих навчальних закладах України у сучасний період: Монографія - Луганськ: Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2004. – 208с.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2018.

КОХАН Інна

старший преподаватель, Учебно-научный профессионально-педагогический институт, Украинская инженерно-педагогическая академия, ул. Мира, 5, г. Бахмут, 84500, Украина
E-mail: kokhaninna@gmail.com

**ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ В ПРОЦЕССЕ
ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ БУДУЩЕГО ИНЖЕНЕРА-
ПЕДАГОГА**

Резюме. В статті проаналізовані проблеми естетичного виховання в процесі особистісного і професійного розвитку майбутніх інженерів-педагогів в умовах вищої школи на сучасному етапі. Теоретично обґрунтована роль естетичного виховання в розвитку особистості студента, показані основні напрями естетичного виховання майбутніх інженерів-педагогів в умовах вищої школи.

Ключевые слова: естетичне виховання студентів, принцип естетизації, естетична культура особистості, естетичне розвиток особистості, інженер-педагог.

KOKHAN Inna

AESTHETIC EDUCATION IN THE PROCESS OF FORMATION OF FUTURE ENGINEER-PEDAGOGUE PERSONALITY

Summary. The article deals with the problems of aesthetic education in the process of personal and professional development of future specialists in the conditions of higher educational establishment on modern stage. The role of aesthetic education in the development of the personality of students is substantiated theoretically; the main directions of aesthetic education in the conditions of a higher education institution are shown. The questions connected with the process of aesthetization of the subject-information environment of higher education are considered. In accordance with the determined structure of the educational information resources of the institution of higher education formulated the general conditions of his aesthetization.

Key words: aesthetic education of students, principle of aestheticism, aesthetic culture of personality, aesthetic development of personality, engineer-pedagogue.

Abstract. The article deals with the problems of aesthetic education in the process of personal and professional development of future specialists in the conditions of higher educational establishment on modern stage.

The formation of a new humanistic consciousness of Ukrainian society at the present stage and its integration into the European community will intensify the search for more effective methods and forms of upbringing of modern youth. In the conditions of the crisis development of our society the aesthetic education becomes of paramount importance, the higher humane purpose of which is the comprehensive development of personality. Therefore, the main tasks of higher education at the present stage are the formation of the spiritual sphere of the student's personality and the education of its ethical and aesthetic qualities.

It is established that person's aesthetic attitude to the world is the universal attitude to everything that surrounds him, and therefore the aesthetic knowledge and skills come forward as an aspect of common knowledge and skills. The task of the aesthetic upbringing is not only broadening of the artistic perception but also the spiritual growth of a personality, regulation and

correction of conduct. The aesthetic upbringing is in close co-operation with mental and moral ones which foresee continuous progress of a personality towards perfection.

The effectiveness of the aesthetic education depends on the skillful use of the educational system of various forms and means: creation of conditions for creative self-realization of the student's own professional activity; priority development of cultural education functions; change of strategic guidelines for education, the formation of integral integrative qualities of the personality of the future engineer-s-pedagogues against the background of providing the axiological, cognitive and activity aspects of its preparation; development of personal potential of a specialist; epistemological, creative, communicative, aesthetic approaches to the psychological and pedagogical awareness of the future specialist.

REFERENCES

1. Buhaiov V.I. Estetychne vykhovannia u tekhnichnomu vyshchomu navchalnomu zakladi / Buhaiov V.I. // Problemy osvity: Nauk.-metod. zb. - 2006. - Vyp.6. - S. 81-90.
2. Huk L.V. Analiz suchasnykh pohliadiv na problemu estetychnykh tsinnosti u naukovo-pedahohichnykh doslidzhenniakh / Huk L.V. // Visnyk LNU im. T. Shevchenka. - 2010. - №6 (193), Ch. I. - S. 21-25.
3. Trotsko H.V. Teoretychni ta metodychni osnovy pidhotovky studentiv do vykhovnoi diialnosti u vyshchykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh : dys. dokt. ped. nauk / H. V. Trotsko. - Kharkiv, 1996. - 421 s.
4. Shevchenko H.P., Dzhaber Kh.M. Estetychne vykhovannia u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy u suchasnyi period: Monohrafiia - Luhansk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2004. – 208s.

(переклав на англ. Кохан І. – старший викладач кафедри ІПП ННІПП УІПА)